

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyedévre. . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

Vérem forrong . . .

Vérem forrong . . . agyam sötétül . . .
Testem remeg . . . az ér feszül.
Kórágymon fetrengek Jóbként, —
Elveszve tán menthetlenül.
És míg a láz vad kinja éget,
Úgy bánt a bús, zord gondolat:
Hogy nem soká majd én is, én is;
Ott nyugszom lenn a föld alatt . . .

Hogy nem soká majd ez a vidám
Élethozó, szép napsugár,
Melyben nyugszom nagy csendbe, némán,
Elfeledett siromra jár.
És fölszakad könnyemnek árja,
És könnyeim folyása mély,
Vi a kétség: mi befogad lenn,
Múló e csak vagy örök éj?

Vi a kétség: új élet magva
Lesz-e a bús, az örök ágy,
Vagy ember is elporlik, pusztúl,
Mint útszélre dobott virág?
Hogy marad-e még lent, a mélyben,
A hitből egy piczi sugár,
Mely a sirnak sötétségébe
Új életet biztatni jár?

Mért csüggedném egy perczet is csak?
A férget, a ki élteni,
Az életet, — habár csak porszem
Vagyok csupán, — el nem veti.
S ki megadá őshajdanában
Sámson faldöntő erejét,
Hatalmas annak karja most is . . .
Benne bizom, — ereje véd.

És végre is, ha nemsokára
Mi voltam, a föld visszakér,

Mért féljek én a csönd honától?

Hisz a tudat is elkísér:

Sirnak éjén, mint egy örökűz,

Hitem sugára átragyog:

Lázárként, hogy egykor én is

Föltámadok! föltámadok!

HANÁK JÓZSEF.

História vagy monumenták?

Megvártam az időpontot, a mikor a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság pozsonyi ünnepélyei már csak kellemes emlékeként, nem pedig közvetlen benyomásokként veszik igénybe figyelmünket, hogy reámutassak egy, az aktualitás pillanatán alárendelt fontosságú, következményeiben azonban kiszámíthatatlan horderejű, actióra, mely magában is — feltéve, hogy a mag életképes volt — biztosítja a pozsonyi nagygyűlés korszakalkotó jellegét.

Értem azon két indítványt, melyeket Krupicz István és Hamvas József terjesztettek a közgyűlés elé és melyeket ez szakbizottságnak adott ki részletes jelentéstétel végett. A két indítvány sorsa, úgy hiszem ezzel eltemetve nincsen; a menyiben pedig vagy az egyik, vagy a másik fogadható el csak, és pedig akkor, ha valamelyikük, egy általánosan érzett közszükségletnek az eredménye: jelen soraimnak más ezéjja nincs, mint a két indítvány ismertetésével magát a kérdést objectív megvilágításban az érdeklődők elé állítani, hogy ez által alkalom nyújtassék úgy szakembereknek, mint bármily szempontból illetékes bírálóknak a tárgyhoz hozzászólni. Ez által valamelyes közhangulat fejlődvén ki a szakbizottság döntése alkalomával innen merithetne argumentumokat, illetőleg erre támaszkodva foglalhatna állást egyik vagy

másik indítvány mellett, ha ugyan mind a kettőt el nem veti.

Lássuk mindenek előtt az indítványokat. Krupecz István indítványa a következő: Mondja ki a közgyűlés, hogy az Irodalmi Társaság a magyar protestáns egyház nagyobb szabású történetét megírattja és 20 kötetben kiadja.

Hamvas József pedig így hangzik: Mondja ki a közgyűlés, hogy a magyar protestáns egyház kútfőinek rendszeres és a modern történelmi kutatás színvonalán álló kritikai methodikával feldolgozott teljes gyűjteményét kiadja, e célból bizottságot szervez, mely a szükséges intézkedések sorozatára vonatkozólag a közgyűlés elé javaslatot terjeszt.

Mindkét indítvány más-más jelensége ugyanazon közszükséglet érzetének: hogy nincs egész protestáns egyháztörténetünknek, a mai történelmi búvárlat színvonalán álló nagyszabású, de egységes, a tudományos igényt kielégítő, de nagyobb közönség számára irt kézikönyve; míg azonban Krupecz eljöttnek látja az időt arra, hogy nagyobb nehézségek nélkül már a mostani viszonyok közt is meg volna írható, Hamvas szükségesnek látja először mindama történelmi anyagot, melyből egy ilyen mű felépülhetne, felkutatni, magyarázni és rendszeresen összegyűjtve kiadni.

Látható mindezekből, hogy a két indítványozó, a mikor ugyanazon közszükségérzettől van áthatva és ugyanazon végcél felé törekszik, lényegben eltérő intézkedések megtételét tartja szükségesnek. Elismerés illeti meg az indítványtevőket, hogy a közszükségérzetnek kifejezést adva, mozgalmat indítottak, melynek, hogy eredménye legyen, nagyon kívánatos volna.

A sajtóban eddig megjelent ismertetései és méltatásai ezen indítványoknak meglehetősen hiányosak és a kivitel módjára nézve semmiféle tájékoztatást nem nyújtanak. Kívánatos volna tehát, hogy az indítványtevők adjanak felvilágosítástervök kivitelének módozataira nézve, legalább az irányelvek szempontjaira nézve, mert különben nehéz hozzászólni a dologhoz és objectiv ítéletet mondani, mely a két indítvány sorsának elbírálásánál döntőleg jó majd tekintetbe.

Mielőtt tehát bővebben tárgyalnók a kérdést, felkérjük a két indítványozót, nyilatkozzanak arra nézve, miként képzelik ők az indítványaikban foglalt terv gyakorlati végrehajtását az irányadó szempontok és keretek megjelölésével.

A hazafias és egyéb ünnepek miként leendő megtartásáról.

(Felolvastattott a pozsonyvidéki ev. papi értekezlet 1900. május 16-án tartott gyűlésén.)

E téma fölött gondolkozva, czélszerűnek találtam, először azon kérdést fölvetni, vajjon jogosult-e egyáltalában a czimben említett ünnepeknek az iskolában, illetve a templomban való megünneplése; ha igen, csak akkor következnek a második kérdés, hogy miként ünneplendők tehát meg? Bizonyos, hogy a hányszor iskolai ünnepről van szó, akár a ministeri, akár a püspöki irodában, nyomban beszél a lemenesztett fölszólítás a templomi ünnepekről is.

Például a dunáninnyi főtisztelendő és méltóságos püspök úr 1899. márczius 11-én kelt 764. sz. levele többek közt azt mondja, az 1848. évi törvényes alkotásokról szólva, melyeknek megünneplése az 1898. évi V. t. oz. által április hava 11-ik napjára, mint nemzeti ünnepnapra van elrendelve: „felhivom a lelkész urakat, hogy ezen nemzeti ünnepet tartsák meg úgy, hogy azon a napon az iskolai tanítás szüneteljen, az iskolás gyermekek a templomban vezettessenek és velük ott istentisztelet tartassék.”

Az 1899. évi október 11-én kelt 3674. sz. püspöki leirat pedig ezeket mondja: „A hitélet fejlesztése céljából, ezennel felhivom, iskoláink tisztelt előjáróságait, sziveskedjenek a most bekövetkező október 31-ik napját a tanuló ifjúsággal ünnepélyesen megtartatni úgy, hogy ezen a napon a tanítás szüneteljen, a tanuló ifjúsággal istentisztelet tartassék.”

Ebből is világos már, hogy nem csak iskolai, hanem templomi illetve istentisztelettel egybekötött ünnepekről van szó és pedig olyanokról, a melyek évről-évre ismétlődnek.

Az egyházi év kerete világosan mutatja, hogy milyen ünnepek illenek bele ezen keretbe. Oly ünnepek azok, a melyek az üdvtörténettel vagy évszázadokra kiható alkotásokkal — teszem a reformációt — vannak összefüggésben. Ezekről eltérőleg, vagy ezek mellé új ünnepeket elrendelni az evang. egyházban nem olyan egyszerű dolog. Az ágost. hitvallás 28-ik cikke, a mely a püspökök hatalmáról szól, többek között ezeket is mondja: „Derhalben ist das bishöfliche Amt nach göttlichen Rechten: das Evangelium predigen, Sünd vergeben, Lehr urtheilen, und die Lehr,

so dem Evangelio entgegen, verwerfen.“ Továbbá: „Es ist auch am Tage, dass menschliche Aufsatzung unzählig uberhand genommen haben. Man hat täglich neue Feiertage, neue Ceremonien und neue Ehrerbietung der Heiligen eingesetzt, mit solchen Werken Gnad und alles Guts bei Gott zu verdienen. — Item die menschliche Satzung aufrichten, thun auch damit wider Gottes Gebot.“ — Továbbá: „So nun die Bischöfe Macht haben die Kirchen mit unzähligen Aufsätzen zu beschweren und die Gewissen zu verstricken, warum verbeut dann die göttliche Schrift so oft die menschliche Aufsätze zu machen und zu hören?“ Továbbá: „Was soll man denn halten vom Sonntag und dergleichen andern Kirchenordnung und Ceremonien? Dazu geben die Unsern diese Antwort, dass die Bischöfe oder Pfarrer mögen Ordnung machen, damit es ordentlich in der Kirche zugehe. — Doch also, dass die Gewissen nicht beschweret werden, dass mans für solche Ding halte, die noth sein sollten zur Seligkeit, undes dafür achte, dass sie Sünde thäten, wenn sie dieselben ohn der andern Aergerniss brechen. — Also ist die Ordnung vom Sonntag, von der Osterfeier, von den Pfingsten und dergl. Feier und Woeise.“ — Végre: „S. Petrus verbeut den Bischöfen die Herrschaft, als hätten sie Gewalt, die Kirchen, wozu sie wollten zu zwingen.“ — (I. Petr. V. 3.) Ugyancsak az ünnepekre, azok számára és mikénti megünneplésére vonatkozik, ha az 1791-ik évi 26 t.-cz. értelméből kivesszük, hogy: „a protestánsoknak szabad vallásgyakorlatuk legyen, csak saját felsőbbseégeiktől függjenek; a nevelést és a tanítást a királynak főfelügyelete alatt saját hitelveik alapján rendezzék be.

A dunáninnyi 1880-ban kiadott „Rendtartás“ 264. §-ban, a hol az ünnepek felsorolva, az úgynevezett hazafias ünnepekre vonatkozólag csupán kettőt, illetve négyet említett, ezt mondva: „A király és a királyné születés és név napjai, kivált a városi egyházközsegekben a helyben uralkodó szokáshoz képest“ — ünneplendők. A zsinati törvény, úgy szintén a dunáninnyi 1895-ben kelt egyházkerületi szabályrendelet mind ezekről és sok egyéb fontos dolgokról bölesen hallgat.

Hogy még sem volt helyes, az egyházi cselekvényekről és az istentisztelet idejéről egészen megfelejtkezni, az világos, ha a zsinat utáni új arabeli kerületi és egyetemes közgyűlési jegyzőkönyveket olvassuk.

A dunáninnyi 1898. egyházkerületi jegyzőkönyv 3-ik pontja szerint „a püspök úr bemutatja a vallás és közokt. miniszter 66.1542/1897. sz. a. kelt rendeletét, a melyben felhívja az egyházkerületet, hogy a fennhatósága alatt álló iskolákban ő felsége neve és születésnapjának, valamint a koronázás és az 1848. évi törvények szentesítése emléknepjának méltó megünnepléséről intézkedjék.“ A kerületi gyűlés pedig elhatározza, hogy nem határoz semmit, hanem, hogy az ügyet intézkedés végett az egyetemes közgyűléshez terjeszti föl.

Az ugyanezen évi egyetemes közgyűlés (108. pont) is azt határozza, hogy nem hogy nem határoz semmit, hanem „az iskolai ünnepek mikénti megtartását az illető egyházkerületek, illetve iskolafenntartó testületek saját hatáskörébe tartozónak jelenti ki, felhívja az egyházkerületeket, hogy a helyi viszonyok tekintetbevételével intézkedjenek.“

Daczára annak, hogy az egyetemes közgyűlés a dunáninnyi kerületnek 1898-ban nem akart határozattal szolgálni, már 1899-ben a dunántúli egyházkerület indítványozza, — hivatkozással a miniszter úr 44.196. sz. Erzsébet királyné ő felségének emlékezetére „Erzsébet“ napjának az iskolák által évenként történő megünneplésére vonatkozó leiratára, — hogy az egyöntetű eljárás érdekében az összes hazai protestáns iskoláinkra nézve határozat hozassék.

De az egyetemes közgyűlés most is azt mondja 1899. évi jegyzőkönyvének 99-ik pontjában: rendezzék a dolgot az egyházkerületek, illetve az iskolafenntartó testületek saját hatáskörükben, és a helyi viszonyok tekintetbevételével, saját belátásuk szerint intézkedjenek.

A miniszter úr kénye-kedve szerint iskoláinkra ráparancsolja az ünnepeket — no mert itt a subventió, a püspök úr itt csak engedelmeskedik, a mikor a rendeletet végrehajtás végett kiadja.

De 1899. okt. 11. kelt 3674. számú levelében a püspök úr is, mert tapasztalja, hogy a reformáció napja helyenként megtartatik az iskolában, felhívja az iskolák elöljáróságait, hogy okt. 31-ét tartsák meg úgy a tanuló ifjúsággal, hogy ezen a napon a tanítás szüneteljen, a tanuló ifjúsággal istentisztelet tartassék és annak utána a tanteremben is a nap fontossága nekik megmagyaráztassék.“ — „És minden iskolaszóknak

kötelessége erről nov. 10-ig jelentést tenni. A réformáció ünnepét országszerte megtartottuk eddig is, de nem a napján, hanem az okt. 31-hez legközelebb eső vasárnapon, de hogy czélszerű-e épp a napján tartani, az képezi a kérdés tárgyát csak.

Nézzük már most mennyi új ünnepünk van. A naptár szerint haladva itt van: 1. Április 11; (1848.) 2. Június 8; (Koronázás.) 3. Aug. 18; (A király születés napja.) 4. Aug. 20. (Szt. István.) ezt is törvény parancsolja. 5. Okt. 4; (Ő Felsége név napja. 6. Okt. 31; (Reformáció.) 7. Nov. 19; (Erzsébet királyné emléknapja.) Egyelőre elég ennyi, no de jön majd más is.

Már most, hogy állunk mi protestánsok ezen sok új ünnepnappal szemben? Tény, hogy azokat hol a miniszter úr rendeli el a püspöki hivatal közvetítésével, hol pedig a püspöki hivatal maga. Az ágost. hitv. nem ad jogot a püspöknek új ünnepeket statuálni. Az 1791. évi 26. t. cz. szabad vallásgyakorlatot biztosít a protestánsoknak, azt mondva, hogy azok saját felsőbbsegeiktől függenek. A régi rendtartások a király és királyné születés és névnapjain kívül egyéb, az üdvtörténettel összefüggésben nem álló ünnepeket nem ismer. A zsinati törvény és az új egyházkerületi szabályrendelet hallgat róluk.

A kerületi, illetve egyetemes közgyűlési jegyzőkönyvek legfőleg „bevégzett ténynek“ veszik a miniszter által elrendelt ünnepeket, a melyek az egyház hozzájárulása nélkül tukmáltattak reánk. Sine nobis, de nobis — határozott a miniszter. A zsinati törvény 11. §-a pedig mindezekkel szemben azt mondja: „Az ágost. hitv. evang. egyházban, minden hatalom az egyházközségből ered. Az egyházmegyei, egyházkerületi, és egyházegyetemi hatóságoknak, valamint a zsinatnak tagjai is, az egyházközségeknek vagy más erre jogosult testületeknek választottai és eképpen az ág. hitv. ev. egyháznak mind törvényhozása, mind kormányzata mindég az összes jogosult egyháztagok közrehatásának kiefolyása.

Ezt a paragrafust úgy értem: A püspök, az esperes, a pap stb. az adott törvények keretén belül kormányoz; az egyházközség, az esperesség, a kerület, illetve az egyetem törvényeket hoz. Kormányoz az egyes, azon törvények értelmében, melyek az összességtől kezébe adattak. De sem a miniszter, sem más kormányfő, nem

rendelkezik velünk az egyházközségek, illetve az egyházegyetem törvényhozása nélkül.

Az összes új ünnepek pedig a legfőbb fórumok hozzájárulása nélkül rendeltettek el.

Megvannak, már most mit csináljunk velük? Nézzük talán összetett kézzel, hogy mint kerülnek rendeletek útján egyházunkba oly ünnepek, a melyek oda sem tartoznak p. o. „Erzsébet királyné“ emléknapja. Mit is csináljunk az ilyen ünneppel a templomban? Misét mi nem olvashatunk — az iskolában, még csak hagyján, de a templomban! Egyszer gyászistentiszteletet tartani — helyes. De évről-évre, esetleg minden utódjáról is, akkor hová tovább oda jutunk, a hol a görög keleti egyház van, nem lesz hétköznap, hanem csak ünnepnap az esztendőben, különösen a diáksereg nagy örömére. De mit csináljunk az úgynevezett hazafias ünnepekkel is. Jól értsük meg egymást, én nem a hazafiság ellen, de igenis a mondva csinált hazafiság ellen foglalok állást. — Prédikálhatunk mi hazafiságot a közönséges vasárnapokon eleget, akkor legalább publikum van a templomban; de akár április 11-én, akár június 8-án, akár augusztus 18-án, akár augusztus 20-án, akár október 4-én, csak úgy kong a templom az ürességtől. Faluhelyen különösen, de még a városokban is. Mert a magistrátusbeliek, ha ily napon egyszer feltűzték a „Dienstmedailt, meg az egyéb kitüntetések, inkább mennek muzsika szó mellett és zászló alatt misét hallgatni, sem mint az evang. templomba, hogy papjuk hazafias beszédjéből tanuljanak; nem csoda, a lutheránus és református miniszterek sem csinálják másképpen.

Még az iskolában is fölösleges annyi napot mulasztani. Ott vannak már most az ifjúsági isistentiszteletek, ott a lelkiatya, elég alkalma van neki — hazafiságról prédikálni.

Én tehát azt mondom, tisztelet becsület az igaz: őszinte, szivből eredő hazafiságnak; gyakoroljuk azt, tanítsuk azt — mutassunk jó példát a nyilvános és a privát életben — de távol legyen tőlünk a mondva csinált hazafiság!

Iskolában, templomban, társadalomban elég alkalmunk van hazafiságra tanítani, hazafiságot mutatni. — De ha már az ipar terén nem tudunk zöldágra vergődni, ne legyünk nagy iparosok az ünnepek „en gross“ gyártásában.

Tartsuk meg mint eddig a király és a királyné születése, illetve neve napját — a hol ér-

telme van azon a napon, a hol nines, mondjunk imádságot a reá következő vasárnapon.

Aprilis 11-ike, június 8-ika, nov. 9-ike fölött pedig határozzon előbb — úgyszintén okt. 31-ikének a napján leendő ünneplése fölött is, a protestáns törvényhozás.

Ha meglesz a határozat, akkor csináljunk majd programot, hogy miképp is kell immár ezeket is megünnepelni.

SCHÖNVIÉZNER KÁLMÁN.

BELFÖLD.

A bácsi egyházmegye lelkészi kara október 30-án tartotta meg őszi értekezletét Belohorsky Gábor főesperes elnöklete alatt. A gázfűtőkészülékkel ellátott templomban tartott előzetes istentisztelet után, melyen Dedinszky János glozsáni lelkész hívta segítségül a Szent Lélek erejét, az értekezlet a papi egyesület alapszabályainak tárgyalásába fogott s Bierbrunner Gusztáv tervezetét, némi módosítással, egyhangulag elfogadta, sőt nyomban a tisztviselőket is megválasztotta, a mennyiben bizalmának jeléül a főesperest örökös elnöknek, Dedinszky János lelkész-testvért pedig jegyzőnek és pénztárosnak tette.

Ezen papi értekezletek a hitélet fejlesztésének eszközei lévén, a mennyiben a gyakorlati élet mezején tapasztaltak itt beszéltetnek meg, módoszatok és tervezetek felett itt történik beható s inkább bizalmas jellegű megbeszélés, természetes, hogy az azokon tartott értekezések is a gyakorlati teológia köréből meritendők. Hogy azonban egyik-másik búvárlónak alkalom adassék a teológiai tudomány jelenlegi színvonalának bemutatására, az egyesület a maga alapszabályaiba az elméleti teológia köréből meritendő értekezéseket is felvette.

A fő az, hogy megalakultunk! A forma tehát meg van, hogy ebbe a tartalom is belejőjjön, ahhoz adja a jó Isten a szeretet, kölcsönös megbecsülés és testvéries együttérzés szellemét!

A nyiregyházi ev. főgimnázium kormányzó tanácsa Pauer Vilmos tanárt megrendült egészségének helyreállítása végett f. évi október hó elejétől a jövő iskolai év elejéig szabadságot, fizetését a szabadság ideje alatt is csorbitatlanul megkapja. Helyére a kormányzó tanács ideiglenes helyettes tanárt alkalmazott, havi 80 forint javadalmazással.

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi lelkészi értekezlet — Gyönkön, 1900. évi augusztus 7-én tartott évi rendes ülésének jegyzőkönyve. 1. Mely alkalommal „Erős várunk nekünk az Isten“ buzgó elzengedése és Bognár Endre tagtárs áhitatra gerjesztő alkalmai imája után elnöklő püspök megnyitván az ülést, melegen üdvözli a közel- és távolból egybegyülekezett lelkésztársakat és vendégeket. Megemlékezik az egyházkerület kormányán történt változásról s meleg szavakban fordul Ihátsz Lajos kerületi felügyelő ő Méltóságához, mint néhai Radó Kálmán utódjához, indítványozván, hogy őt a lelkészi egyesület tiszteletbeli tagjául válasza meg.

Azután figyelmezteti a lelkésztársakat menyeyi főpásztorunknak, a Krisztusnak ama szavaira: „Ti vagytok e földnek savai; hogy ha a só megizetlenül, mivel sózatik meg?“ s azon apostoli intelemre: „Viseljetek gondot magatokról és az egész nyájról, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legel-tetésére!“ Miként az ős Hellasban — úgymond — a családi tűzhely az összetartozandóságnak jelképe volt s idegen tűzhelyhez tűzért, idegen oltárhoz lelkesedésért, eszméért nem mentek s mig e traditio élt, addig Görögország nagy és erős volt, — úgy nekünk is van egy közös tűzhelyünk, közös oltárunk: az evangéliom; ez fűz össze bennünket lelkészegyletünkben is egy családdá; innét visszük a szent tüzet, a lelkesedést magasztos hivatásunk iránt a magunk kisebb körébe, gyülekezeteinkbe s épülni kívánunk egymás hite által. A hit, az evangéliom diadalában való bizodalom lelkesítsen bennünket nehéz feladatunk teljesítésében. Hogy tisztünk igazságát lelkiismeretes betölthessük, erre hathatós segítséget nyújt nekünk a hit, melyet az evangéliomból meritünk.

Midőn a tanítványok ott a Genezareth taván a vihartól hányatva így kiáltanak: Uram, segíts, mert elveszünk! a hit vezeti őket a nagy Mesterhez, az Üdvözítőhöz, a ki hatalmának szavával, isteni erejével lecsendesíti a tengert. A hit az a menyeyi szövétnék, mely előttünk világol a sötét éjszakában s megmutatja a követendő irányt.

Jogosult a sóhaj: Rossz időket élünk, rossz csillagok járnak! Harczban áll velünk régi ellenségünk nagy hatalommal felszerelt tábora. Hogy vele szemben csüggedetlenül, diadalmasan megállhassunk, hitre van szükségünk, hitre, mely hegyeket képes mozdítani. Egyházunk és a magunk jövője is, attól függ, hogyan állja meg helyét a vezetők, a lelkészek kara. Ne csüggedjünk, ne engedjük meglankadni a hitet, bizzunk egyházunk dicső fejének, a Krisztusnak ígérétében s legyünk készek ő érte mindent áldozni. Lankadatlan küzdelemre lelkesítsen a hit.

Majd buzgó imában kéri Istent, hogy apostoli lelkesedést, Szentlelkének ihletését adja minekünk s kísérje leggazdagabb áldásával működésünket az

Ő dicsőségére s a Krisztus anyaszentegyházának épülésére.

Az értekezlet elnöklő püspök lelkes, tanulságos és biztató szavait nagy figyelemmel hallgatja meg és azokért hálás köszönetet mond.

Méltóságos I. hász Lajos kerületi felügyelőt közlekedéssel tiszteletbeli taggá és elnökké választja.

2. Zábrák Dénes értek. főjegyző felolvassa az egyházmegyei lelkészi értekezlet múlt évi működéséről szóló jelentését, melyből kitűnik, hogy a lelkészi értekezletek minden egyházmegyében megalakultak, hogy a lelkészek kevés kivétellel tagjai egyszersmind a ker. lelkészi egyletnek is, és hogy az egyes esperességi lelkészi értekezletek nem csupán az egyes napi kérdések és folyó ügyek tárgyalása, hanem tudományos értekezések, jeles egyházi művek bírálatai, imák, fohások készítése stb. által is dicséretes buzgóságot fejtenek ki az Úr anyaszentegyházának építésében.

Ismertei továbbá az egyes esp. lelkészi értekezleteknek a püspök által felvett „belmissziói kérdő pontokra“ vonatkozó véleményét és összeállítja azon kérdéseket, melyek az egyházmegyei lelkészi értekezletek jegyzőkönyvei alapján a jelen ülésen tárgyalandók.

Ennek folytán tárgyalás alá került mindenek előtt a püspök által felállított hat „belmissziói kérdő pont,“ melyre vonatkozólag Németh Pál esperesnek a somogyi esp. lelkészi értekezleten tartott előadásából olvastatott fel egy tanulságos részlet, mely is a belmisszió kiválóan fontos és szent ügyét általánosságban öleli fel és sok megszívlelésre méltó igazságot tár az új viszonyok közé jutott s új küzdelembe induló lelkészek és világi vezérférfiak elé.

Az egyes kérdésekre nézve a kerületi lelkészi értekezlet a következő véleményét nyilvánítja:

Első kérdés: „Miben találja a lelkészi egylet annak okát, hogy vegyes házasságok kötése alkalmával a jegyesek között a születendő gyermekek vallásaira vonatkozólag létrejött szerződés egyházunkra nézve több esetben jelent veszteséget, mint nyereséget? Mi utat módot ajánl itt egyházunk érdekeinek megvédésére, az ellenfél hódításainak meggátolására?“

A sok esetben egyházunk veszteségére kaillított reversalisoknak oka abban keresendő, hogy mi ev. protestáns egyházunk elvénél és szervezeténél fogva a római kath. papok vallási türelmetlenségével, nagyban és kicsinyben űzött lélekवादászatával, gyóntatószéki, társadalmi és vagyoni nagy befolyásával egyáltalában nem versenyezhetünk.

Ennek ellensúlyozására más fegyverünk alig van, mint a gondos lelkipásztorkodás, mely a lelkészt arra sarkalja, hogy a vegyes párok eljegyzését éber figyelemmel kíséri s minden lehető

eszközt felhasznál az ily káros megegyezés létrejövése ellen; esetleg az ev. rokonság és befolyásos egyének közbenjárásával is oda hat, hogy ily szegyenletes hittagadásnak eleje vétessék.

Ajánljuk továbbá, hogy a lelkészek vallásos estélyek alkalmával ezt a tárgyat is hozzák szőnyegre s a prot. öntudat felébresztése és ápolása által egyházunkat ily veszteségtől megóvni igyekezzenek.

Második kérdés: „Miképp folytathatjuk sikerrel a védekezést a felekezetenélküliség és a szekták terjedése ellen?“

A felekezetenélküliség és szekták terjedésének oka, — mely baj egyházkerületünkben még csak imitt amott szórványosan jelentkezik s nem öltött akut jelleget — a népünkre súlyosodó sokféle nehéz teher, mely alól némelyek a hol lehet, kibújni igyekeznek; valamint az a körülmény is, hogy egyesek, mint a nazarénusok, előbbi egyházukban vallásos lelki szükségleteiknek kielégítését nem találják. Világi uraink közül is akárhányan elhidegültek Isten házatól s közönyösségük által rossz példát adnak az alsóbb rendű népnek.

Szükséges tehát, hogy míg a lelkész fontos hivatásának és nagy felelősségének tudatában teljes erejéből lelkiismeretesen gondolja a reá bízott nyáját, hogy egy is el ne vesszék abból, — a világi intelligencia is, különösen pedig az egyházi hivatalokat viselő férfiak tartásuk szent kötelességüknek egyházunkhoz való hű ragaszkodásukat külsőleg is, tettekkel is bebizonyítani és a lelkészt egyházzvedelmi nehéz küzdelmeiben buzgón támogatni.

Harmadik kérdés: „Mi módon emelhető népünkben az evang. prot. öntudat? Miképp vonható bele az egyházunk vallási érdekeinek védelmére czélzó munkába a presbyterium közreműködése, továbbá az összes evang. családok részvevése?“

A prot. öntudat felébresztése és emelése evangéliomi szellemű hitoktatás által már az iskolában kezdendő. Tartunk gyermek istentiszteleteket, tanítsuk magunk a hittant az ismétlő iskolában; honosítsuk meg a vallásos szellemet tanítóképezdeinkben; legyen minden néptanító egy-egy lelkes apostola ev. szentegyházunknak. Legyünk rajta, hogy a tanítók az istentiszteleten, ha ott hivatalos teendő nem várja is őket, buzgón megjelenjenek s az Urvacsorájában is buzgón résztvegyenek. Presbytereknek csakis hitbuzgó, egyházas érzületű férfiak választassanak; a lágymelegek, vagy pláne hitetlenek és gúnyolódók onnét eltiltandók.

Negyedik kérdés: „Mily jelentőséget tulajdonít a lelkészegylet a házi áhitatosság gyakorlásának? Mi ennek a hivek körében ápolására nézve a lelkész feladata?“

A házi áhitatosságnak hiveink egyházas érzületének fellendülése érdekében felette nagy je-

lentséget tulajdonítunk. Ennek családaink körében leendő meghonosítására pedig a lelkész buzditsa és meg nem lankadó igyekezete mellett legtöbbet tehet az iskola. A gyermekek tanulják meg az egyházi énekeket az iskolában úgy, hogy otthon, a házi körben is képesek legyenek maguk énekelni és imádkozni. Reggel és este énekeljenek és imádkozzanak a gyermekek, kérjék meg szüleiket és a többi családtagokat, hogy figyeljenek rájuk s vegyenek részt buzgólkodásukban. A lelkész maga járjon jó példával elől s családjában, a cselédek belevonásával tartson házi áhitatosságot; terjessze hivei közt az áhitatossági könyveket. A hol más, e célra szolgáló könyv nincs, ott elég az énekeskönyv, melyben imák is vannak és a biblia, melyből ily alkalommal egyes szakaszok olvashatók.

Ötödik kérdés: „Hogyan értelmezi az egylet a „cura pastoralis”? Mily eljárás mellett véli ennek gyakorlását óhajtott sikerre vezetőnek?”

A „cura pastoralis” a hivek lelki szükségének megismerése és kielégítése. Legcélszerűbben úgy gyakorolhatja ezt a lelkész, hogy hiveit egyenként személyesen is megismerni törekszik, őket — kiváltképpen örvendtes, vagy szomorú családi események alkalmából, szeretettel meglátogatja, örömeikben, bánatukban osztozkodik. Őket Istennek jóságára utalja, vigasztalja s tőle kitelhetőleg segíti. Ezen látogatások különben a viszonyoktól s a lelkész helyes tapintatától függnék s a szerint gyakorlandók.

Hatodik kérdés: „Népünk a téli időszakban a munka teréről huzamosabban leszorítva, több időt fordíthat lelki szükségletei kielégítésére. Az is kétségen kívül áll, hogy a reánk bizottak valláserkölcsei élete teljes mértékben megérdemli a vele való foglalkozást. Közelebb, fontos egyházi érdeket szolgálunk, ha népünknek a téli nyugalom idején, a vasárnapokon kívül hetenként egyik hétköznapon is alkalmat nyújtunk a lelki épülésre, tanulásra, kedély nemesítő szellemi élvezetre, s ez által is éreztetjük vele az egyház gondoskodásának jóltevő hatását. — E célra igen ajánlható intézkedés a vallásos esték rendezése — nagyobb helyiség hiányában — az iskolateremben. Itt következik egy programjavaslat, mely a viszonyok szerint módosítható: 1. Közének az énekeskönyvből. 2. A lelkész imát mond s egy szakaszt olvas fel a szentírásból. 3. Vallási egyházi tárgyú felolvasás, vagy szabad előadás. 4. A gyülekezeti énekkar éneke. 5. Egy vagy két valláserkölcsei tartalmú, a felebaráti és a honszeretet érzelmét ébresztő költemény szavalása. 6. Bezáró ima. 7. Közének kijövére. — A felolvasásokhoz, előadásokhoz a lelkész, 8. lelkész, tanító urak gazdag forrást találnak az egyetemes s a reformáció történetében, hazai evang. egyházunk multjában, a korunkban éledő buzgalommal folyó külmiszió

működését rajzoló művekben (Distel: Missionsstunden Leipzig. — A Scholtz Ö. lelkész úr által szerkesztett „Külmiszió.”) Továbbá hazánk nemzetünk történetében, egyes kiváló események, egyénekről szóló rajzokban. — Indokoltnak, célszerűnek tartja-e az egylet a vallásos estéknek ily eljárással való rendezését? Ha igen, úgy az ügy érdekében jó szolgálatot tesz, ha pártolásának jegyzőkönyvi határozattal is kifejezést ad és az egyleti tagokat felhívja, hogy gyülekezeteikben annak idején a vallásos esték rendezését fogantatba vegyék.“

A vallásos esték rendezését a közölt programjavaslat szem előtt tartásával helyeseljük és melegen pártoljuk, ha nem is hetenként egyszer, legalább is 3-szor, vagy 4-szer egy télen. E mellett azonban, mintegy a vallásos esték pótlásaként igen fontosnak tartjuk, legalább is ádventben és a bőjti időszakban — az esti istenitizteletek, illetőleg templomi áhitatosságok életbe léptetését — a mennyire a helyi viszonyok azt lehetővé teszik.

3. Felmerült az a kérdés, vajjon minő álláspontot foglal el a ker. lelkészi értekezlet a középiskolai vallástanárok azon határozatával szemben, melynél fogva ők a középiskolai tanuló ifjúság használatára „bibliai olvasókönyvet” szándékoznak kiadni s melyre vonatkozólag egyes egyházmegyei lelkészi értekezletek helyeslőleg, mások ellenben elutasítólag nyilatkoztak?

A ker. lelkészi értekezlet elvben helyesli a „biblioi olvasókönyv” behozatalát, de érdemileg e munkálatra nézve csak akkor nyilatkozhatik, ha az teljesen elkészülve előttünk fekszik.

4. Tárgyalás alá kerülnek a „magyarországi ág. hitv. ev. lelkészek tanuló fiait segélyező egyesületnek Veres József elnök által kiadott és az „Ev. Egyház és Iskola” f. évi 19. és 20. számaiban közzétett alapszabályai.“

Ezen alapszabályok behatóbb tárgyalás és vélemény nyilvánítás szempontjából leszállíttatnak az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez.

5. A soproni felső egyházmegyei lelkészi értekezlet előterjeszti és tisztázandónak véli azt a kérdést, vajjon mily esetben és kinek felhívására köteles a lelkész anyakönyvi kivonatokat hivatalból, díjtalanul és bélyegmentesen kiszolgáltatni?

A kerületi lelkészi értekezlet ez ügyben megkeresi az egyetemes lelkészi értekezletet oly értelmű felterjesztés megtétele céljából, hogy a magas kormány a maga — ilynemű anyakönyvi kivonatok bekívánására feljogosított közegeit utasítsa, miszerint azok minden egyes esetben jelöljék meg a célt, melyre ama kivonatok szükségeltnek.

6. A kemenesaljai esp. lelkészi értekezlet jegyzőkönyve alapján felmerült az a kérdés, vajjon a

még fel nem avatott hitjelöltek prédikálás alkalmával felvehetik-e a hivatalos papi öltönyt?

E kérdés vélemény nyilvánítás céljából az egyházmegyei lelkészi értekezletek elé terjesztetik.

7. A somogyi egyházmegyei lelkészi értekezlet jegyzőkönyve nyomán szőnyegre kerül az a kérdés, vajjon részint költségkimelés, részint pedig és főképpen a testvéri együttérzés ápolása szempontjából nem volna e helyes intézkedés, kimondani azt, hogy az esperességi lelkészi és tanítói értekezletek egy és ugyanazon napon, egy és ugyanazon gyülekezet kebelében tartassanak és a külön-külön helyiségekben tartandó értekezleteket megelőzőleg a lelkészek és tanítók együttesen járuljanak az Úr asztalához?

E kérdés megbeszélés és vélemény nyilvánítás végett leszállítatik az egyes egyházmegyei lelkészi értekezletekhez és tanítói egyletekhez.

8. Z á b r á k Dénes, értekezleti főjegyző felolvassa a ker. lelkészi értekezlet múlt évi jegyzőkönyvének 3. c) pontja értelmében — „a hétköznapi könyörgéseknél olvasandó bibliai szakaszok“ kijelölésére kiküldött bizottságnak munkálatairól szóló jelentését.

A kitűnő szakértelemmel összeállított nagybecsű gyűjtemény az illető bizottságnak oly kérelemmel adatik vissza, hogy az azt egészítse ki, illetőleg fejezze be és kinyomatás végett terjessze a jövő évi lelkészi értekezlet elé.

9. Ugyancsak Z á b r á k Dénes ért. főjegyző felolvassa K r u p e c z István udvarnoki lelkész úrnak az „Ev. Egyh. és Isk.“ f. évi 27-ik számában megjelent és külön lenyomatban is szétküldözött ily című tanulmányára vonatkozó véleményes jelentését: „Válasszunk alpüspököket, avagy missziói superintendenseket.“

E fontos kérdés vélemény nyilvánítás szempontjából leszállítatik az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez.

10. Olvastatott a múlt évi ker. lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének 3. a) pontja alatt kiküldött bizottságnak jelentése, mely bizottságnak feladata volt, hogy az egyházi fegyelemnek gyülekezeteinkben miként leendő gyakorlására vonatkozólag készítsen szabályrendeletet.

A bizottság újjólag felkérte, hogy az általa megállapított és itt közgyűlésileg is helyeselt alapelvek szerint e tárgyra vonatkozólag készítsen egy részletesebb szabályrendeletet és munkálatait idejekorán küldje meg az egyházmegyei lelkészi értekezleteknek, hogy azok ez ügyben véleményt mondhassanak.

11. A ker. lelkészi értekezlet múlt évi jegyzőkönyvének 8. pontja értelmében a kerületünkben lévő ev. tanítóegyletek megkérdéztettek az iránt, vajjon az egyes hirdapokban a lelkészi kar ellen irányuló vádaskodással szemben minő álláspontot foglalnak el? A tanító egyleteknek ide vo-

natkozó jelentései, illetőleg jegyzőkönyvi pontjai beérkeztek, de nem találkozott egyetlen egy tanítói egylet sem, mely ama rosszakaratú vádaskodást a magáévá tette volna, sőt mindannyian felháborodással utasítják vissza az ilyenmő — a lelkész és tanító között okvetlen szükséges jó egyetértésnek megzavarására célzó alaptalan ráfogást és megtámadást.

Örvendetes tudomásul szolgál.

12. Renner Henrik eddigi pénztáros bemutatja számadását és mind jobban súlyosbodó szembaja miatt pénztári hivataláról leköszön.

13. Elnöklő püspök előterjeszti Pr ö h l e Henrik lelkésztársunknak az „Ev. Egyházi Szemlében“ is megjelent ily című értekezését: „A konfirmációi oktatás feladata,“ s jelenti, hogy eme érdekes és tanulságos fejtegetés az ő megbízása folytán 200 példányban külön lenyomatban is megjelent s a lelkészi hivataloknak a lelkészi értekezleteken leendő tárgyalás céljából megküldetett.

A nyiregyházi főgimnáziumnak prot. valóságú ifjúsága a népiskola evang. növendékeivel közösen ünnepte meg október 31-ét az evang. templomban. Az ifjúsági beszédet Adorjánu Ferencz tanár tartotta.

Zelenka Pál püspök kerületi megnyitó beszédéből: „Ev. theológiai fakultásnak a budapesti egyetemen felállítása és az állami dotációnak, a többi egyházak dotációja arányában arányos felemelése és törvényben biztosítása nemcsak törvényes követelménye, hanem életfeltétele közegházunknak. Nem nyugodhatunk tehát addig, míg az 1848 iki törvény velünk szemben is nem nyer igazságos és méltányos végrehajtást. Mint önálló egyház, testvér egyháztól függetlenül követeljük jogunk érvényesítését, államfenntartó ezéljaink kívánta anyagi szükségleteink kielégítését — beváltását azon komoly ígéretnek, melyet az egyházpolitikai törvényeket tárgyalató akkori kormány tett törvényhozó hitsorsosainknak a döntő szavazásokat megelőzőleg.“

Az egyetemes evang. theol. akadémia. Pozsonyban az 1900. évi október hó 31-én a reformáció évfordulója alkalmából hálaadó istentiszteletet tartott.

Az eperjesi ág. hitv. ev. theol. testület nő- és férfi vegyes énekkar közreműködésével 1900. évi október hó 31-én a collégium disztermében reformációi emlékünnepelet rendezett ezen műsorral: 1. Hozsánna az Úrnak. Zenéjét szerző Schubert, alkalmi szövegét ifj. P. Gy. Énekli a theol. énekkar. 2. Elnöki megnyitó. Tartja ifj. Porkoláb Gyula test. elnök. 3. A reformáció ünnepe. Iria Csengey Gusztáv. Szavalja Skrovina Ottó. 4. Luther imája. Zenéje Marschnertől, alkalmi szövegét írta ifj. P. Gy. Énekli négyyszólamú női és férfi vegyeskar

— Szánik Ernő theol. énektanár vezetése mellett. 5. Ünnepi beszéd. Tartja Beliczka András. 6. A gályarab. Irta ifj. Porkoláb Gyula. Szavaltta Sexty Kálmán. 7. Luther diadaléneke. Énekli a theol. énekkar.

Egyházi felügyelő választás. A kassai ág. hitv. ev. II. egyház folyó hó 14-én tartott közgyűlésében Gara János felső kereskedelmi iskolai tanárt egyhangulag egyházfelügyelőnek választotta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése egyhangulag elfogadta az igazgató tanács azon javaslatát, melyben a képviselőházat arra kéri a kerület, hogy az „erdélyi püspök“ czimre vonatkozó miniszteri rendelet ellenében az egyedül helyes „erdélyi r. kath. püspök“ czim használatát rendelje el.

A dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület soproni főiskolája (theológia, főgimnázium s tanítóképző) a reformáció évfordulóján 1900. évi október hó 31-én a lyceumi épület tornacsarnokában emlékünnepelet rendezett, a következő műsorral: 1. „23-ik zsoltár.“ Klein Bernáttól. Előadja a tanítóképzőintézeti énekkar. 2. Alkalmi imádság. Mondja Hetvényi Lajos intézeti exhortátor. 3. Megnyitó szó. Mondja Poszvek Sándor főiskolai igazgató. 4. „Október harmincegyedikén.“ Költemény, írta Szalay Mihály VIII. oszt. főgimnáziumi tanuló, szavalja Nagy Lajos VII. oszt. főgimnáziumi tanuló. 5. „Rákóczi imája.“ Énekli a főgimnáziumi vegyeskar. 6. Alkalmi beszéd. Mondja Mártony Elek III. évf. theol. hallgató. 7. „Apostol“ Költemény Sántha Károlytól. Szavalja Boross Kálmán III. évf. tanítóképzőintézeti növendék. 8. „Erős vár a mi Istenünk.“ Közének. (Kis énekeskönyv 41. sz.)

Az evang. lelkészek fiait segélyző egyesület Budapesten megalakult, s egyidejűleg Veres Józsefet választotta meg elnökévé.

Petőcz Dénes oklev. tanítót a kölesei ág. hitv. ev. egyház, egyhangulag első rendes tanítójának megválasztotta.

Kitüntetett főesperes. A király Kramár Béla temesvári ágostai hitvallású evangélikus lelkész és a bánáti főesperesnek az egyház és a közügyek terén szerzett érdemei elismeréséül a királyi tanácsosi czimet díjmetesen adományozta.

KÜLFÖLD.

Az üdvhadsereg statisztikája, melynek 1874-ben még csak 60 tisztje volt és csak Angliára szorítkozott, újabban e szekta gyarapodásáról tesz bizonyosságot a tisztek száma meghatszorosodott s a siker által felbátorítva megkezdették az ú. n. salutisták hódító hadjáratukat az angol-

szász és a germán világban. 1884-ben az üdvhadseregnek már 2500 tisztből álló „törzskara“ volt, s gyors egymásutánban 5 évről 5 évre 7860, 9564, 13.299, sőt századunk alkonyán 15,000-re emelkedett a „tisztek“ száma. Németországban csak legújabbán hatolt be a szekta 1896-ban csak 26 „hadteste“ és 70 „tisztje“ volt. 1900-ban a hadtestek száma 110-re, s a tisztek száma 350-re emelkedett. Legújabbán már a szociális térre is fordított figyelmet. Van 3 menháza és több leány- és fiúotthona. A berlini „hadapród iskola“ alig győzi befogadni a sok jelentkező fiút és leányt. Fiókjai vannak Németországban, Boroszlóban, Essenben, Kölnben, Stuttgartban, Strassburgban és Frankfurtban. Szeptemberben Berlinben leányok számára egy „metropolis“ is megnyílik. Csudálatos, hogy ez az angol csemete már Németországban is kezd gyökeret verni, — jeléül annak, hogy már ott is beteg egyháztársadalmi étellel van dolgunk. A sok theológiai és egyházpolitikai pártoskodás sorvasztólag hatott a hitéletre. Pedig hát nem a Krisztus felőli tudományos theol. gondolkodás, hanem a Krisztusnak a szivekben való lakozása s az életbe való bevitele a fődolog.

A szászországi belmissziói egyesület egyike a legélénkebb és legtevékenyebb német ev. egyesületeknek. Munkásságának igen tág mezeje van; szeretetműveinek fölépítéséhez az épületköveket a kollekták szolgáltatják. A kollektát a szászországi tartományegyházi tanács még 1875-ben rendelte el, s 1899-ig vagyis 25 év alatt 364,227 márkát eredményezett. 1875-ben a kollektá 6184, 1899-ben ellenben 21,356 márkát tett. A folyó évi kollektá 25,049 márkát eredményezett, tehát eddigelé a legnagyobb volt. 1898-ban érte el a 23,000 márkát. A kollektá összegei különböző célokra fordítottak. Így egyesületi célokra 43,294, betegápolásra 24,168, kiseddóváásra 16,466, mentő szolgálatokra 46,991, az ifjúság ápolására 23,743, vándorlók ellátására 78,932, iratok terjesztésére 32,743 s munka szoktatásra mindkét nembeli munkásoknál 53,870 márka.

Spanyolországban is örvedetesen halad az evangelizálás ügye. Ez év május havában Fliedner lelkész elnöklete alatt megtartották a spanyolországi német protestánsok első zsinatjukat, a melyen 21 egyházközség és 17 missziói állomás volt képviselve. Dicséretére legyen mondva a spanyol kormánynak, hogy a zsinatclás elé nagyobb akadályokat nem gördített. Így hát kezd virradni a liberalismus ügye a sötét Spanyolországban is, a melyet annak klerikalizmusa a temetőhöz hasonló helyzetbe juttatott. — De annál szomorúbb helyzetbe jutott az ev. misszió s az evangelizálás ügye Délafrikában, a melynek köztársasági kormánya pedig jóindulattal volt a német ev. misszió iránt. Így legközelebb is Roberts angol főparancsnok drákói szigorúságú

proklamációt adott ki a benzülöttek ellen s még megérhetjük, hogy e háború irtózatossá válhatik. Az ellenség végleges elpusztítása van itt elrendelve. Így hát könnyen megvalósulhat az, a mit az öreg Krüger elnök egykoron megjövendölt, a mely szerint t. i. a délafrikai háború oly jelenségekre fog vezetni, a melytől az egész művelt világ elborzad. Ezek azután már nem a civilizáció, a humanismus s főleg nem az evangéliom útjai!

Beyschlag hallei theol. tanár a „Deutsch-Ev. Blätter“ ez évi 8. füzetében éles, de igazságos hírlát alá veszi a porosz ev. főegyházi tanácsnak 50 évi fennállása alkalmából a minap kiadott jubileumi iratát. Főleg két ponton támadja meg a különben igen nagy jelentőségű iratot. Kifogásolja nevezetesen, hogy túlságos jogi állásponton áll, s megtagadja a Falk-Herrmann-féle egyházközségi és zsinati képviselői rendszert. A központosításra való túlságos törekvés ártalmára van az egyházközségi ev. egyháztársadalmi hitéletnek. S továbbá kifogásolja, hogy a jubileumi emlékirat oly álláspontot foglal el az unióval szemben, a mely kevésbé vezet a német ev. tartományegyházak egységesítésére, hanem legfejebb azok pusztá „konföderációjára.“ Beyschlag az emlékiratnak erre vonatkozó passzusát az 1875-ben létesült szervezettől való letérésnek s a hannoverai lutheri confessionalismussal való kacérkodásnak minősíti. Úgy látom, hogy ezzel Beyschlag a szegfejére ütött, s valóban kívánatos volna, hogy e kérdésben és a nézetek a német egyházi pártok között tisztázódjanak. Ott is keressék az egyesítő kapcsolatot, és kerüljék az elválasztó falakat!

A francia protestantismusnak a párisi kiállításon is élénk része van. Az a terve, hogy bel- és külmisziói tevékenységét és gazdag irodalmi munkásságát hiven föltüntető külön pavilonja legyen, a francia ev. alliance-nak nem sikerült. Pedig főleg egyházhistóriai termékekben igen gazdag a francia prot. theol. és egyházi irodalom. Az egyes prot. egyesületek azonban gazdag különleges kiállításokkal dicsekedhetnek a prot. szeretetművek köréből. Így a párisi ev. missziói társulat is sokat kiállított. Folyóiratai és kézimunkái általános föltűnést keltettek. Ezenfelül kiállított még a vasárnapi iskolák, a kék kereszt, az ev. sociális egyesület, az erkölcsnemesítés s a keresztyén nők társulata is. Franciaországban van jelenleg 1184 prot. vasárnapi iskola, 6926 tanítóval, 989 lelkészszel és 67,200 tanulóval. — A kiállítást tudvalevőleg igen nagy ünnepélyességgel sok előkelő külföldi vendég jelenlétében Loubet köztársasági elnök nyitotta meg; sajnos azonban az ő megnyitó beszédjében csak a munkát és a szorgalmat dicsőítette, s az „isten“ vagy „gondviselés“ neve benne elő sem fordul. A párisi világkiállítás megnyitása alkalmával a párisi egyesült protestánsok a főváros legrégebbi ref. templomá-

ban ünnepi istentiszteletet is tartottak, a melyen a luth. Appin, a szabadegyházi Hollard s a ref. Soulier tartottak beszédeket. A kiállítási terület egyik helyén naponként is nagygyűléseket tartanak, a melyeken Thomas, Talmage és mások tartanak vallásos előadásokat. A francia bibliai társulatok közel $\frac{1}{2}$ millió bibliát és új-szövetséget árusítottak.

Franciaországban a protestantismus ellensúlyozására egy „Action française“ nevű folyóirat indult meg, mely a középkori rémes inquisitóra emlékeztetőleg „ankettekeli“ sürget „a protestantismus ellen.“ E czélből jó pápas nagynevű írókhoz (Bourget, de Vogue, Gauthier-Villars stb.) fordult s kikérte azok véleményét. Nézzük csak, milyen szellem sugárzik ki azokból. Így az akadémikus Bourget szerint „Franciaországban 100 év óta alig tért át egy katolikus is a protestantismusra, míg ellenben az utolsó 10—20 év alatt 100-an meg 100-an tértek át a katolicismusra.“ Ez alapon azt a logikai következtetést vonja meg, hogy „Franciaországot protestánsná tenni annyit jelent, mint keresztyéntelenné tenni. A tapasztalat pedig azt tanítja, hogy ez utóbbi állapot a legrosszabb barbársággal azonos.“ Majd így folytatja: „Azt tartom, hogy a katolicismus megtámadása Franciaországban annak romlását vonja maga után, a miért is annak védelme polgári kötelessége a francia hazafinak.“ Emlékeztet ez minket az osztrák pápasok ama kijelentésére, a mely szerint a „Los von Rom“ mozgalma Ausztriában a császárnak, a birodalomnak, az egyháznak, sőt magának az istennek elhagyásával volna azonos. — Míg Bourget még mérsékelte magát, addig Gauthiers-Villars nem ismer már határt a protestánsok elleni gyűlöletében. „Alig bírok magammal. Bosszút lihegek a prot. szellem ellen. Földézem az alexandriai iskola korát, (a melyben a szerzetesek botokkal verték agyon ellenfeleiket;) óhajtanám, hogy egy polgárháború az irodalomról a cselekvésre vezetne át bennünket: csak akkor lesz boldog Franciaország, ha választóinak $\frac{1}{3}$ -át lelövetjük.“ Így beszélnek a műveltek Franciaországban a protestánsokról. Mit várhatunk ezek után az egyszerű néptől? Úgy látszik, a Bertalanéj s a forradalmi rémuralom gyászos emlékei kísértik Franciaország fanatizált pápas köreit! Ausztria valamivel lejjebb adja: onnan egyszerűen kiutasították Bräunlich és Sommer lelkészeket. S mindez történik a XIX. század alkonyán vagy a XX-iknek hajnalán!

A württembergi ev. luth. értekezlet „az ev. lutheri egyház álláspontján“ ugyan csak határozott állást foglalt el „az evangelizációval szemben John stuttgarteri városi lelkész terjesztette elő a maga vádpontjait, a melyek röviden összefoglalva a következők: 1. Az evangelizáció mai mozgalma a methodista jellegű modern

pietismusnak vállalkozása az ev. keresztyénség felébresztése és felújítása tekintetében. 2. A mozgalom úgy kiinduló pontját és motivumait, mint intézményeit és módszerét tekintve a lutheri egyház irásszerű hitvallásával ellentétes keresztyénség. 3. Aláássa az egyházi rendnek s a lelkeszi hivatalépítő munkásságának tekintélyét. 4. Nemcsak szektáskodásra, hanem a római egyháznak kedvező hitvallástalan uniói egyháziasságra vezet az ev. keresztyénségben. 5. Az egyházi hitvallás álláspontján álló s a lutheri egyház szellemében működő evangelizációra van ma szüksége az ev. keresztyénségnek. 6. Az evangelizáció mai mozgalom „istenitéletnek” tekintendő a mai hűtelen luth. tartományegyházakra. — Hát szép, szép az a luth. egyháziasság s dicsérendő is annak buzgalma, — csak aztán ev. vallásosságra és ne szakadozásra vezessen az egyházban. Elvégre is azt keressük, a mi egyesít, s kerüljük azt, a mi elválaszt a hit és szeretet műveiben!

A kínai ev. missziót is támadják a jelenlegi politikai zavarok igazolásául. Így Brandt, a volt német követ a prot. misszionáriusokat figyelemzetlenséggel, tapintatlansággal, a kínai viszonyok körüli tájékozatlansággal, egyeneltlenséggel, politikai tendenciákkal, sőt Kína feldarabolására irányuló törekvésekkel vádolja. Megéltük tehát azt, hogy Kína (a minap megölt) német kath. követe a kath., előbbi prot. követe ellenben a prot. misszionáriusokban keresi a bűnbakot a mai kínai zavarok megértéséhez. Werneck tanár a küls. misszióknak ez az alapos ismerője és történetírója a „Chr. der Chr. W.” közlései szerint energikusan visszautasítja e vádakot, s kimutatja, hogy Kínában a misszió s a keresztyénség elleni gyűlöletnek lényegileg politikai alapja van, mivel a kínaiak a keresztyén misszióban a politikai hatalmaknak eszközét látják, s erre különösen a pápás misszió elégséges okot és ürügyet is szolgáltatott. Hogy mennyire csupán csak az ev. keresztyénség ügyét szolgálja a prot. misszió Kínában, Faber misszionárius élettörténete is igazolja, kinek igen sokat köszönhet a kínai irodalom. Ő hangsúlyozta szüntelen, hogy a prot. misszióknak Kína ősrégi kultúrája álláspontján kell haladnia. Az ő műve volt az, hogy az általános ev. prot. missziói egyesületnek még csak a közel múltban oly tiszteletreméltó missziója volt Schantung tartományában, a hol 7700-ra megyen a benszülött ev. keresztyének száma. Schubart tanár az ev. missziót és német ev. misszió társulatokat sikeresen védő nagyobb közleményében méltó emléket emelt Fabernek, kinek korai elhunytát, annak idején a prot. sajtó oly őszintén fájalta. Megemlékezhettünk a Websky-féle „Prot. K. Ztg.” hasábjain közzé tett jeles és alapos eredeti kínai és japáni missziói tudósításaira!

Dr. Szlávik Mátyás.

A zólyom-vámosi ág. hitv. ev. egyház iskolaszéke megüresedett

kántor-tanítói állásra

pályázatot hirdet. — Jövedelem 800 korona fele pénzben, fele természetben; azonkívül szabad lakás, 26 méter tűzifa s esetleg kieszközlendő államsegély. Tannyelv: tót. Kérvények november 30 ig fenti egyház lelkészéhez küldendők, ki is bővebb felvilágosítással szívesen szolgál.

Kelt Zólyom-Vámoson, 1900. évi november hó 3-án.

Szerető testvére az Úrban

Riesz János

79 1—1

ev. lelkész.

Alapított 1816.

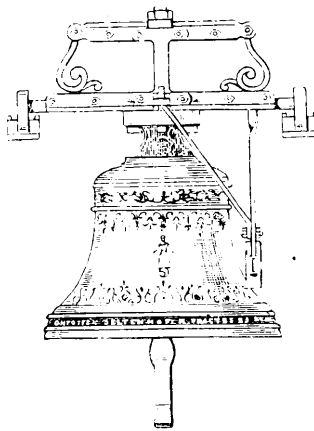
Alapított 1816.

Hazánk legrégibb harangöntődéje

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

csász. és m. kir. udvari szállítók

SOPRONBAN.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. egyházak és községeknek.

Harangok bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérből, tiszta csengettéssel hanggal öntetnek.

Repedtharangok újra öntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már

meglevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. **Minden harang** hangja **előre** határoztatik meg.

Különösen figyelemzetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíttatnak.

Kovácsolt vasból készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánljunk.

Előnyös feltételek engedtetnek.

Költségvetéssel s képes árjegyzékkel postafordul-tával szolgálunk. 1. 12—11

Tíz évi jótállás.

